

HEIKI VILEP

UNE-MATI
VIIMASED
UDUJUTUD

HEIKI VILEP

UNE-MATI VIIMASED UDUJUTUD

Autoriõigus teosele © Heiki Vilep
www.vilep.com

Illustreerinud: Urmas Nemvalts
Kujundanud ja küljendanud: Margus Nõmm
Kirjastanud: A-Disain OÜ
Trükkinud: Trükikoda Greif

Raamatu ilmumisele panid õla alla:
YouTube'is tasuta ilmuvate udujuttude fänniklubi,
minu raamatute kauaaegsed ja uued sõbrad,
Eesti koolid, lasteaiad ja raamatukogud,
Tartu Lõunakeskus ja Astri Grupp.
Aitäh teile kõigile!

Une-Mati vanaisa

Une-Mati oli nii ootamatult ja vaikselt Madli voodijalutsisse ilmunud, et Madli võpatas.

„Appi! Ma oleks äärepealt püksi teinud!”

„Pole hullu!” lohutas Une-Mati. „Tee julgelt! Mina olen korduvalt püksi teinud. See on päris soe ja hea tunne.”

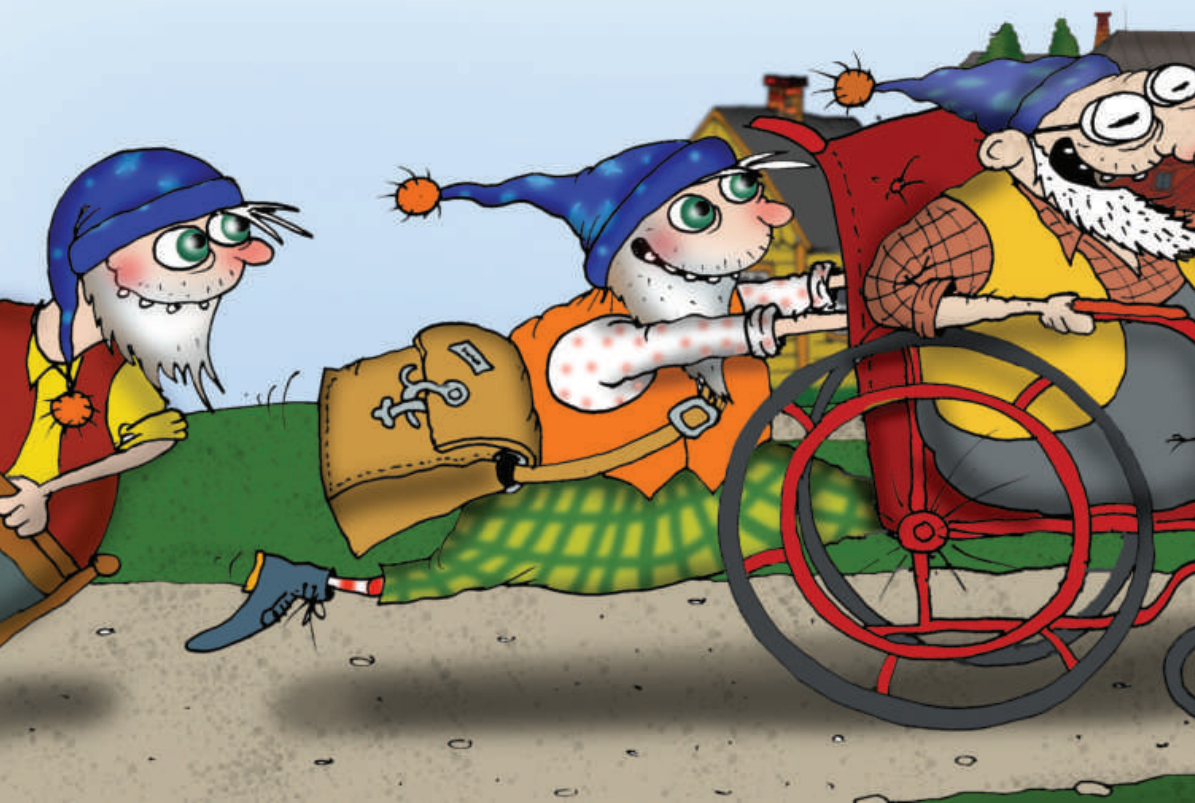

„Mis sa plärad!” naeris Madli. „Püksi teevad titad ja, noh, väga vanad inimesed ka vist vahel.”

„Teevad jah,” teadis Une-Mati. „Näiteks minu vanaisa. Ta teeb seda meelega! Vist meie narri-
miseks. Sest tema arust on see naljakas. Saad sa
aru? Laseb end täis ja itsitab. Mõnikord lausa kõ-
kutab naerda. Eriti siis, kui pauguga tuleb, tead.”

„Noh, aga mida sa ikka vanainimesega peale
hakkad? Ükskord oleme kõik sellised.”

„Ei ole,” oli Une-Mati kindel, „mina ei ole!”

„Noh, ja mis te temaga siis tegite?” uuris Madli.
„Me viisime ta müüki. Lükkasime vennaga vanaisa koos ratastooliga vanamööbli poodi ja panime müüki. Nagu vana kummuti. Kiiktooli võtsime ka kaasa ja sooja teki põlvede peale...”
„Ja mida poemüüja selle peale ütles?”
„Ta ei saanud arugi, et me vanaisa sinna jätame. Arvas, et müügiks on kiiktool. Ja seni, kui müüja

tooli uuris, kadusime meie vennaga minema.”

„Isver, kui õudne!” kohkus Madli.

„Miks?” Une-Mati tegi maailma kõige süütuma näo ja kallutas pea ühele küljele. „Tal on seal hea ja soe. Poepidajad on ju kohustatud hoolitsema, et nende kaup ei rikneks. Järelikult pühivad nad temalt tolmu, kohendavad soengut ja vaatavad, et vana ikka kõbus ja kaubanduslik välja näeks.”

„Kuule, Mati!”

„Noh?”

„Toome ta sealt ära!”

Une-Mati jäi mõttesse ja lõpuks hakkas ka temal vanaisast kahju.

„Olgu, toome ära. Läksime selle asjaga vist tõesti pisut liiale.”

„Aga kuidas me sinna saame?” küsis Madli. „Kell on juba üle üheksa õhtul ja pood ammu kinni.”

„No, kuule! Ma olen ju Une-Mati!” Mati hüppas voodilt maha ja joonistas näpuga seinale ukse. See vajus nagisedes paokile ja tuppa tungis vanade mööbliesemete lõhna.

Madli ja Une-Mati astusid poodi.

See, mis nad nüüd nägid, võttis Madli keeletuks. Poemüüja istus kiiktooli ees vaibal rätsepaistes, tema silmad olid suletud ja suul laiutas naeratus. Vanaisa aga kiikus mõnuga oma toolis

ning muudkui jutustas ja jutustas udujutte. Poemüüja ohkas aeg-ajalt, aga naeratus tema palgelt ei kadunud hetkekski. Ta paistis kohe päris õnnelik olevat.

Madli köhatas vaikselt ja poemüüja avas silmad.

„Ma pean oma sõbra pärast vabandama,” alustas Madli ja osutas Une-Matile.

„Ei, ei ole vaja!” lausus poemüüja ikka edasi

naeratades. „Mul pole enam väga ammu nii ilusat õhtupoolikut olnud! Millised jutud! Kui palju jutte!”

„Kas ma võin ta nüüd tagasi koju viia?” küsis Une-Mati.

„Kui te just peate.” Poemüüja muutus nukraks. „Tal on nii ilusad jutud! Nii mõnusalt toetakad.”

Nüüd tõusis vanaisa korraga tugitoolist püsti, tantsis veidi aega hoogsalt stepp-tantsu, tegi mõned kükid ja viskas paar hundiratast.

„Kus teil siin WC asub?” küsis ta lõpuks.

„S-seal,” kokutas poemüüja WC poole osutades. „Ka-kas te s-siis...”

„Ei,” vastas vanaisa, „ma ei vaja ratastooli! See oli kõigest protest ülejäänud pere vastu. Saate aru, nad ei luba mul enam tööl käia! Ei luba lastele udujutte jutustada! Ennekuulmatu õelus!” Ta sulgus peldikusse ja ümises seal lustakat laulukest.

„M-ma tõesti ei teadnud,” pobises Une-Mati. „Ema ja isa rääkisid, et tal olevat vanemaks jäädes seedimine korrast ära läinud ja et ta ei kontrollinud lastele jutte jutustades enam oma kõhu-gaase.”

Vanaisa väljus vetsust ja teatas:

„Ma tulen koju ainult sel tingimusel, et te luba-

te mul jälle töö! käia!”

„Aga...” püüdis Une-Mati vastu vaielda.

„Jaa-jah, tean,” tõrjus vanaisa kätega. „Ma hakkan korralikult vetsus käima! Ausõna! Vastasel juhul jään ma väga hea meelega siia, sest siin on mul hea ja soe ja siin kuulatakse minu jutte vist päris meeled.” Ta vaatas küsivalt poemüüja poole.

„Jaa! Jaa!” oli poemüüja kohe vanaisa jäämise poolt. „Palun jätke ta siia! Kasvõi mõneks päevaks veel! Paluun!”

Une-Mati vaatas küsivalt Madlile otsa. Madli ei osanud muud teha kui õlgu kehitada.

„Hea küll, ma poetan su eest kodus mõne toetava sõnakese,” lausus Une-Mati, „aga sa pead oma sõna pidama! Täna võid veel poemüüja magama rääkida, aga siis ilmud koju, eks?”

Vanaisa ja poemüüja olid nii õnnelikud, et kallistasid teineteist. Müüja istus ise tugitooli ja vanaisa hüppas talle sülele nagu kass.

„Kuhu me jäimegi?” Taat kõhatas hääle puhaks ja alustas:

„Kui muru alles tõeliselt mururoheline ja taevassõnased tõeliselt taevassõnased oli...”

Une-Mati võttis Madlil käest kinni ja nad astusid läbi Une-Mati joonistatud ukse Madli tuppa. Madli ronis voodisse, tõmbas teki lõua alla ja

vaatas õnnelikult Une-Matit.

„Oeh, kui hea tunne mul on!”

„Ma pean sulle nüüd ju uue udujutu välja mõtlema?” Une-Mati ajas huuled prunti ja vaatas lakke.

„Lase aga tulla!” kamandas Madli ja Une-Matil ei jäänudki muud üle. Ta heitis külili, toetas pea käele ja alustas uut udujuttu.

Une-Mati hakkab Une-Manniks

„Isver, sul on ju kleit seljas!” hüüatas Madli.

„Noh, ja siis?”

„Sa oled ju mees, milleks see kleit?”

„Tänasest olen naine, tead!” teatas Une-Mati.

„Ja milline ilus sinikas sul silma all on!” Madli keeras Une-Mati pead õrnalt ühele ja teisele poole. „Ja nina on ka nõnda jäme kohe! Sõjas käisid või?”

„Ei. Vetsus.”

„Ja vetsus said pekka?”

„Jah,” Une-Mati katsus ettevaatlikult nina.

„Naiste vetsus, tead.”

„Mida sa sinna naiste vetsu otsisid?”

„Oh, jeerum, jeerum! Kaua ma sulle seletan, et

olen nüüd ju naine!”

„Aga sul on habe ees!” vaidles Madli.

„Mis sest? Habemega naised ongi ägedad! Vanasti näidati neid lausa tsirkuses! Isegi Eurovisiooni lauluvõistlusel oli üks!”

„Kuule, Mati, sa oled ju puhta lolliks läinud!” arvas Madli.

„Ei ole,” vaidles Une-Mati vastu. „Esiteks pole ma enam Une-Mati, vaid Une-Manni ja teiseks tuleb varsti välja seadus, mis lubab kaks korda aastas sugu vahetada.”

„No küll sa ikka mõtled asju välja!” vangutas Madli pead. „Nii lolli seadust pole isegi muinasjuttudes välja mõeldud.”

„Kui täna on 1. aprill,” arvutas Une-Mati näpudel, „siis 1. oktoobril saab minust jälle mees.”

Madli jäi mõttesse.

„Tead, ma kujutasin praegu ette, kuidas sa võtad osa missivõistlusest. Trikoovoorus oled sa oma kõverate jalgadega lihtsalt vastupandamatu!

Mis sest, et publiku seast paar vanadaami minestavad ja üks eakas härra infarkti saab, kui sa kitli seljast võtad. Siis klõpsutad sa lustiliselt oma kunstripsmeid, limpsad keelega üle tulipunaseks värvitud huulte ja kakerdad kõrgetel kontsadel vapralt teistel neidudel sabas. Seejärel pead sa kõne, milles lubad terve maailma palju paremaks paigaks muuta ja lõpetuseks esitad sügaval

sametisel bassihäälel nii kauni laulu, et žürii liikmetel pisarad silmanurka ilmuvad.”

Une-Mati kuulas mõnuledes.

„Loomulikult valitakse sind missiks ja president ise paneb sulle krooni pähe. Sakutab sind õrnalt habemest ja sosistab vaikselt kõrva: „Uta, uta, uta, issand kui ilus naine!””

„Sa vist pilkad mind?” uuris Une-Mati Madli pilku. „Vaata, kui lähengi missivõistlusele!”

„Mine, mine!” lehvitas Madli kätega ja püüdis tõsine olla.

„Tead,” ütles Mati, „Ma tahaksin laupäeval sauna minna. Naistesauna. Kas sa tuleksid kaasa?”

„Eiii!” hüüatas Madli. „Sa oled ikka täiega ära pööranud!”

„Tead, ma lihtsalt kardan natuke oma elu ja terve pärast...”

„Peadki kartma, sest sa oled ju mees! Habemega mees!”

„Naine!” vaidles Une-Mati.

„Mees!” rõhutas Madli.

„Naine!” ei jäänud Une-Mati alla.

„Mees!” Madli kattis kõrvad kätega ja vangutas eitavalt pead.

„Hea küll,” ohkas Une-Mati pikalt, „lähen siis üksi!”

„Kuule, Mati,” uuris Madli nüüd rahulikumal toonil, „kuidas sa üldse selle peale tulid, et naiseks hakata?”

„Ah, ma ei tea enam mida tahta ja mis üldse õige on. Kõik ümberringi on justkui lolliks läinud.”

„Mina küll ei ole!” vaidles Madli.

„Sina, jah, veel ei ole. Vist.” Une-Mati uuris Madlit pikal pilgul. „Aga mu naabrimees, kes on vasakukäeline, hakkas moodustama vasakukäeliste parteid. Ta ütles, et vasakukäelised on kõige õigemad inimesed üldse ja et neid kiusatakse muudkui taga.”

„Mismoodi?” küsis Madli.

„Noh, et nad peavad vägisi vasakult paremale kirjutama ja lugema. Et nemad tahaksid hoopis paremalt vasakule lugeda ja kirjutada. Ja et selline teistpidi lugemine ja kirjutamine tuleks seadusesse sisse panna.”

„Mis sa ajad!” ei uskunud Madli oma kõrvu. „Mina ei oska ju vasakuga üldse kirjutada. Ei paremalt vasakule ega vasakult paremale.”

„See ei loe,” jätkas Mati, „sa pead ära õppima!”

Madli vaatas Une-Matit ja talle jäi mulje, et Mati ise ka usub kõike seda, mida räägib. Tal hakkas pisut kõhe.

„Ja üldse,” jätkas Une-Mati kasvava õhinaga,

„nüüd oled sa lihtsalt laps, mitte poiss või tüdruk. Vaatamata sellele, kas sa pissid püsti või istudes.”

„Istudes,” torkas Madli igaks juhuks vahele.

„Ja habemega ema kuluks sulle ka ära!”

„Kuule, jäta, ah!” Madli hakkas juba Une-Mati tervise pärast muretsema. „Sul on vist palavik!”

„Ei ole,” lõi Mati uhkelt käega vastu rinda. „Ma olen uue ja avatud maailma kodanik!”

„Ta sonib,” arutles Madli omaette, „peaks ehk kiirabi kutsuma...”

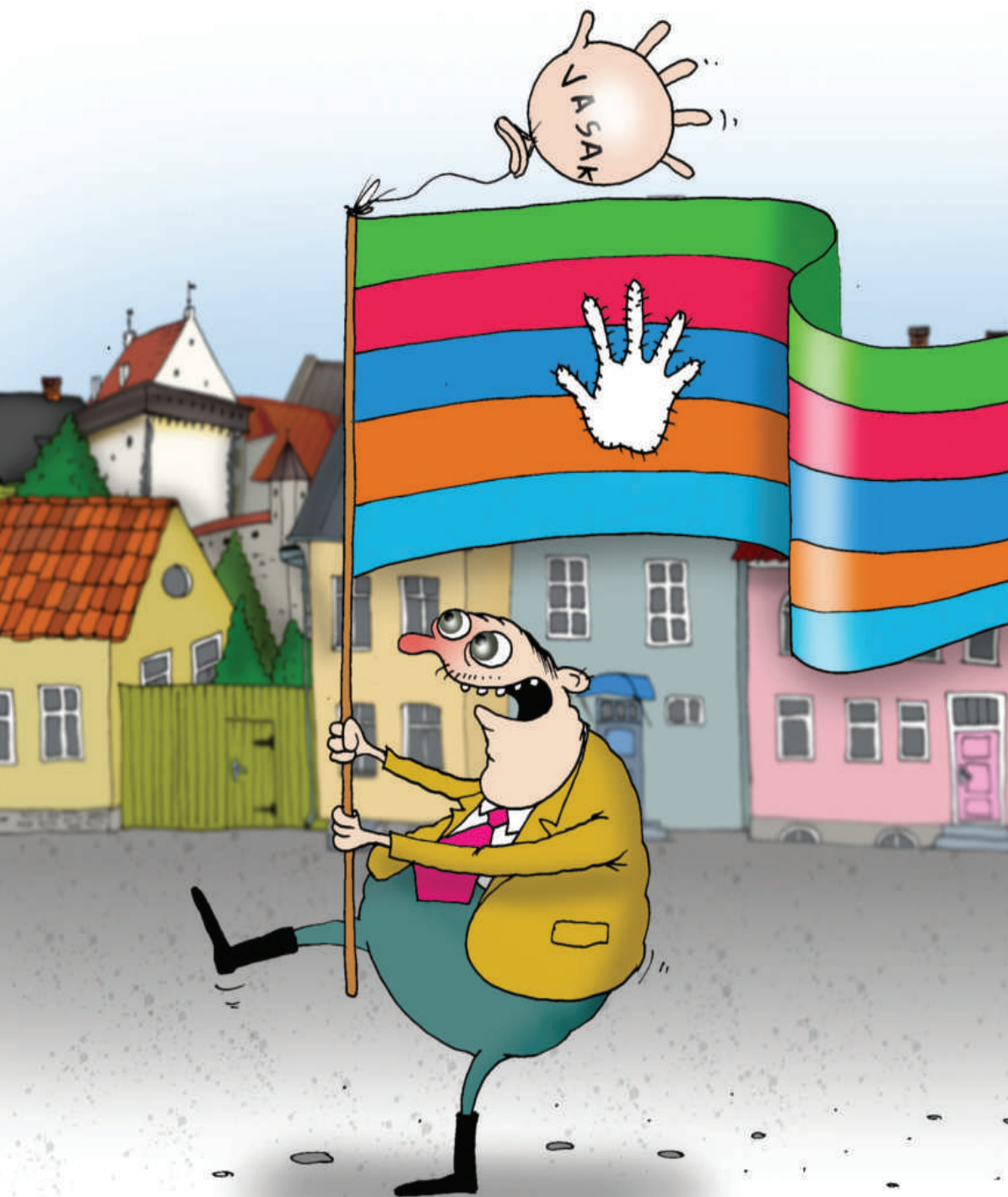
„Ma hakkan ühekäeliseks, õpin ära kurttumade viipekeeled ja pimedatele mõeldud muhku-dega kirja! Minust saab aasta ema ja kommionude pealik!” Une-Mati silmad põlesid, ta vehkis kätega ja oli täiesti teistmoodi. Madli ronis vaikselt voodist välja, võttis toolilt hommikumantli vöö ja peale väikest rabelemist olid Une-Mati käed selja taha seotud. Nüüd valis Madli telefonil numbri 112.

„Hädaabikeskus kuuleb!”

„Mul on siin üks hullunud Une-Mati! Palun aidake!”

„Une-Mati? Ah jaa, loomulikult. Auto sõidab kohe välja.”

„Matikene,” silitas Madli rabeleva Une-Mati pead, „mul on sinust väga kahju!” Ta võttis Mati kotist näpuotsatäie uneliiva ja puistas mehike

sele silma. See jättis tasapisi tõmblemise ja pea-
gi kostis Mati poolt rahulikku nohinat. Madli is-
tus voodiserval ja ootas kiirabi saabumist. Ootas
ja ootas, aga autot ei tulnudki.

Huvitav, kas siis Une-Matidele ei saadetagi
kiirabi? See on ju puhas Une-Matide tagakiusa-
mine!”

Sellise mõttega uinus Madli sügavasse unne,
kus ta jooksis emaga lillelisel aasal. Emal oli ilus
kohev habe ees ja see lehvis lõbusalt tuules. Päike
paistis paremalt vasakule ja kaugelt eemalt tõttas
neile vastu rõõmust pakatav roosas mummulises
kleidis isa.

Kiire ümbermaailmareis

„Tere, Madli!”

„No tere, Une-Mati!”

„Tead, ma käisin ümbermaailmareisil ära. Ilma,

et ise oleks pidanud eriti liigutama!”

„Mis? Kuidas? Millal sa jõudsid?” uuris Madli.

„Vaata, maakera ju pöörleb ümber oma telje, nagu vurr. Tead ju küll? Kui tundub, et päike käib üle taeva, siis tegelikult on päike täitsa paigal ja hoopis maakera ise pöörab ennast. Ja kuna meie maakera pöörlemist ei tunne, siis jääbki mulje, et hoopis päike liigub.”

„Noojah,” oli Madli peaaegu nõus. „Vist küll.”

„Vot,” jätkas Une-Mati, „ja kui mina hüppan maakera küljest lahti, siis peaks maakera minu all edasi pöörlema ning minu alt peaksid läbi käima kõik maad ja mered, mis tee peale jäävad.”

„Vist küll, jah,” püüdis Madli kaasa mõelda. „Ja sina siis hüppasid õhku ja maakera tegi sinu all tiiru ära?”

„Ma proovisin hüppamisega,” vastas Une-Mati pettunult, „aga see ei töötanud.”

„Miks siis?” uuris Madli.

„Ma ei tea, hüppasin nagu segane pool päeva, aga maa ei liikunud minu alt kuhugi ja ma kukusin kogu aeg tagasi. Maal on maru kõva külgetõmbejõud, tead.”

„Äkki sa pead kõrgemale hüppama? Meil on õues batuut, tahad proovida?”

„Proovisin juba,” lõi Une-Mati käega, „Hüppasin ennast hingetuks, aga maandusin ikka tagasi

batuudile.”

„Meil pole suuremat batuuti ka,” laiutas Madli käsi.

Nüüd tegi Une-Mati kavala näo pähe ja tõstis nimetissõrme püsti:

„Aga ma tegin ikkagi maakerale tiiru peale!”

„Mismoodi siis? No räägi ometi!” Madli kohe põles põnevusest.

„Tead, ma otsin poest maailma kõige pikema nõöri, panin sellele konksu otsa ja tahtsin päikese külge kinni visata. Päikese küljes rippudes poleks ma ju maa peale tagasi kukkunud.”

„Jeerum, kui geniaalne!” lõi Madli kahte kätt kokku. „Ja kui hästi ma seda kõike veel usun! Sa ei kujuta lihtsalt ette!”

Une-Mati sai aru küll, et Madli teda pilkab, aga ei teinud väljagi.

„Ja siis ma keerutasin ja keerutasin konksuga nõõriotsa pea kohal nagu lassot ja heitsin lõpuks loojuva päikese poole lendu. Teise otsa sidusin muidugi ümber keha.”

Une-Mati pilk lõi särama ja ta sattus jutustamisega järjest rohkem hoogu.

„Jälgi nüüd mängu!” raputas ta Madlit õlast.

„Nõõrirull muudkui kahanes ja kahanes, kuni ühel hetkel käis valus raksatus mu seljast läbi ja ma lendasin päikese suunas nagu räbalapundar tuules.”

„Ja sündmuskohale kogunenud sajad pealtvaatajad lehvitasid sulle imetlusega järele...” lisas Madli.

„Kust sa tead?” küsis Une-Mati.

„Ma olen palju sedasorti filme näinud,” naeratas Madli.

„Einoh, tõsiselt kohe,” jätkas Mati, „Lendasin küll ja kohe nii kiiresti, et tuul tahtis kõrvad ära viia. Maakerale tegin ma tiiru peale mõne minutiga!”

„Kuidas nii kiiresti?” küsis Madli. „Maakera

teeb ju ühe tiiru 24 tunniga.”

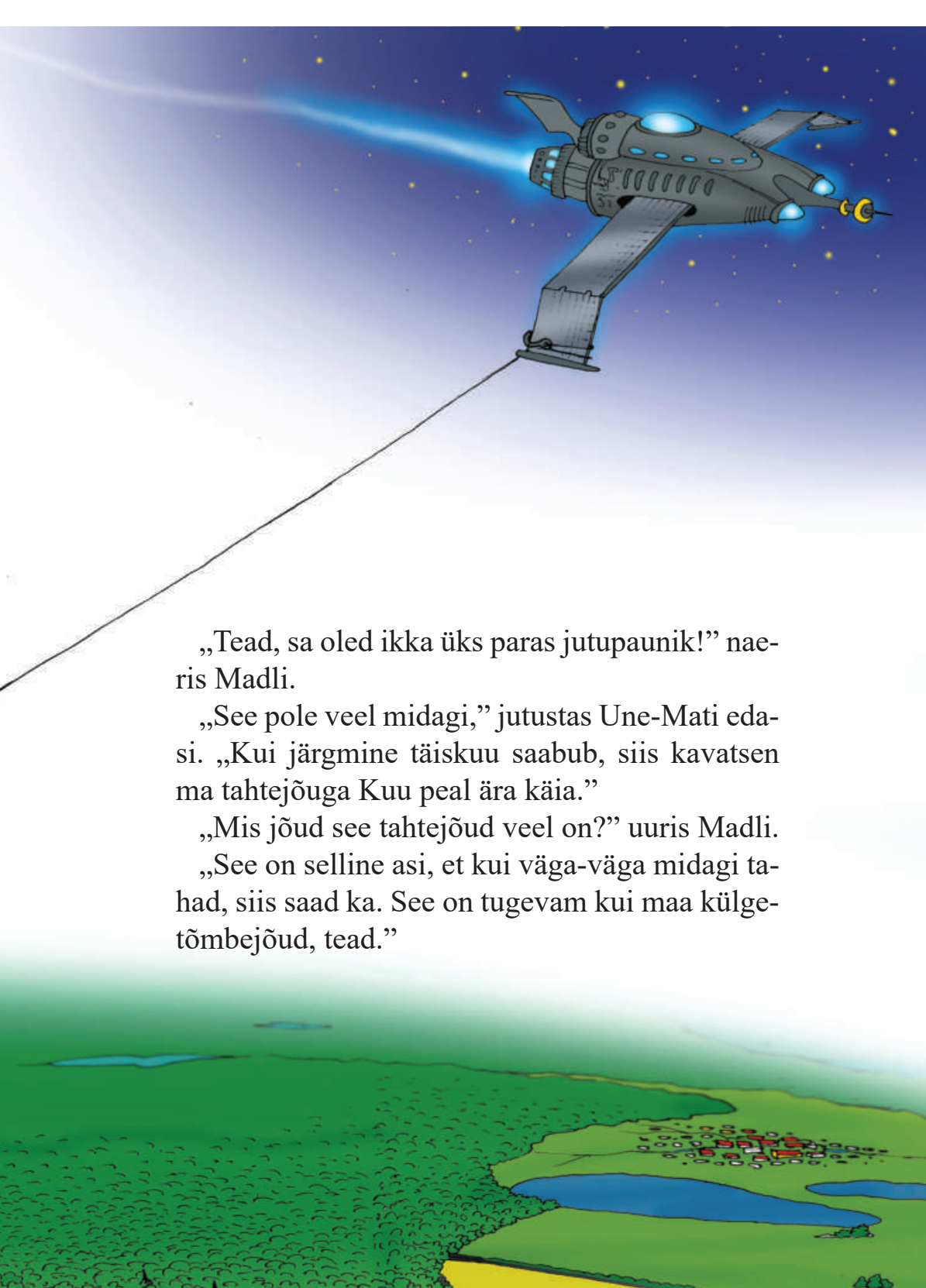
„Vaata, asi oli selles, et nööri koos konksuga ei jõudnudki Päikeseni, vaid jäi hoopis mingi kosmosejaama külge kinni ja see tegi jube kiiresti Maale tiiru peale. Ma poleks oodanudki, tead.

Jõudsin just kartma hakata, et tuul viib kõrvad minema, kui pidin juba sihtima hakkama, et siia lähedale parki täpselt tiiki maanduda. Noh, et vette on ikka nagu natuke pehmem maanduda või nii...”

Madli sulges silmad ja kujutas ette, kuidas Une-Mati nööri otsas laperdades ümber maakera lendab. Ta mõtles, et oleks võinud Matile miskit soojemat selga anda.

„Järgmine kord panen kiivri pähe ja kampsuni selga,” ütles Une-Mati, nagu oleks ta Madli mõtteid lugenud.

„Tead, sa oled ikka üks paras jutupaunik!” naeris Madli.

„See pole veel midagi,” jutustas Une-Mati edasi. „Kui järgmine täiskuu saabub, siis kavatsen ma tahtejõuga Kuu peal ära käia.”

„Mis jõud see tahtejõud veel on?” uuris Madli.

„See on selline asi, et kui väga-väga midagi tahad, siis saad ka. See on tugevam kui maa külgetõmbejõud, tead.”

„Kas ma saan siis kõik, mis ma tahan, kui ma väga-väga tahan?” küsis Madli.

„Ei, päris kõike vist ei saa. Isegi tahtejõuga mitte. Ja üldse, tahtejõudu läheb tihtipeale ka loobumiseks vaja.”

„Loobumiseks?”

„Noojah. Vaata näiteks seda maitsvat šokoladikommi seal laua peal! Ma ei puutu seda ja ei pista suhu ja ei lükka keelega suulakke laiali ja ei mõmise mõnust! Puhta tahtejõuga loobun sellest imelisest kommist! Mmm...”

„Ah sedamoodi?”

„Jah. Ma isegi ei vaata enam tema poole, kuigi ta mulle kohe saabudes silma jäi ja mul käivad siiani tema järgi hirmsad neelud...”

„Miks sa lihtsalt ei küsi viisakalt, ma ju ei keelaks sulle seda kommi?”

„Ei,” jäi Une-Mati enesele kindlaks, „ma pean endas tahtejõudu kasvatama, muidu ma sellega Kuu peale ei lenda!”

„Noh, eks sa siis kasvata!” arvas Madli ja keeras teise külje. Kostus õrna krabinat ja kui Madli jalutsi poole vaatas, oli Une-Mati kadunud. Siis vaatas Madli laua poole – komm oli ka kadunud.

Une-Mati hakkab leiutajaks

„Nii, Madli,” ütles Une-Mati tähtsalt ja prantsatas voodijalutsisse, „ma olen nüüd leiutaja.”

„Millal sa selleks jõudsid hakata? Alles eile olid maailmarändur!”

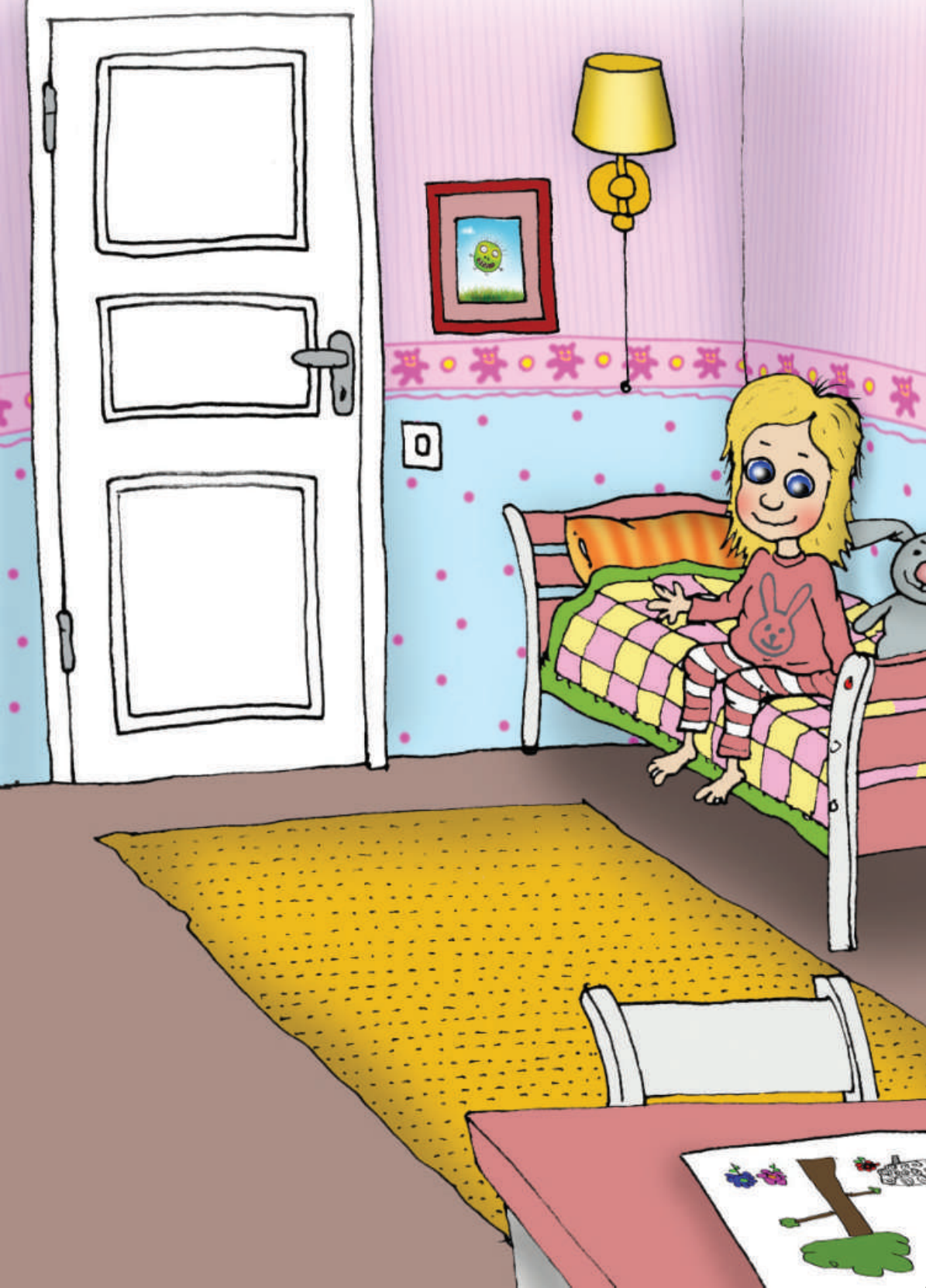
„Täna hommikul hakkasin, tead. Istusin poti peal ja järsku hakkasid mõtted tulema – üks parem kui teine.”

„Ja mida sa siis leiutasid ka?”

„Palju,” vastas Mati ja vedas kapinurga tagant välja suure koliseva koti. „Päris mitu kasulikku leiutist leiutasin kohe jutti. Noh, näiteks nelja sangaga kruus.”

„Nelja sangaga?”

„Jah, just nimelt nelja sangaga. Saab neljakesi ümber laua istudes järjekorras juua, ilma et kruu-

Sisukord

Une-Mati vanaisa	3
Une-Mati hakkab Une-Manniks	10
Kiire ümbermaailmareis	18
Une-Mati hakkab leiutajaks	25
Liblika päästmine	33
Peatu, aeg!	41
Arvutisõitlane Villiam	50